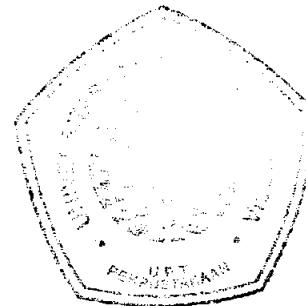

No. 443/FPBS.2/126/2008

**ANALISIS PUISI PUPUJIAN DI KAMPUNG CIODÉNG
DÈSA ANDIR KACAMATAN BALÈNDAH KABUPATÈN BANDUNG**

SKRIPSI

Disusun pikeun Nyumponan
Sarat Ujian Sidang Sarjana Pendidikan

ku

M M Sirojul Munir

043809

**JURUSAN PENDIDIKAN BAHASA DAERAH
FAKULTAS PENDIDIKAN BAHASA DAN SENI
UNIVERSITAS PENDIDIKAN INDONESIA
2008**

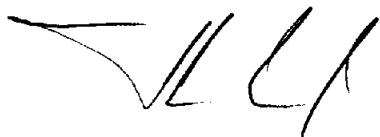
Lembar Pengesahan Skripsi

**M M Sirojul Munir
NIM. 043809**

**ANALISIS PUISI PUPUJIAN DI KAMPUNG CIODÉNG DÉSA ANDIR
KACAMATAN BALÉÉNDAH KABUPATÉN BANDUNG**

Disaluyuan ku:

Pangaping I,

**Drs. Dingding Haérudin, M.Pd.
NIP 131846863**

Pangaping II,

**Dr. Ruhaliah, M.Hum.
NIP 131846868**

Kauninga ku

**Pupuhu Jurusan Pendidikan Bahasa Daerah
Fakultas Pendidikan Bahasa dan Seni
Universitas Pendidikan Indonesia**

**Drs. Dingding Haérudin, M.Pd.
NIP 131846863**

*Moal hilap ka wiwitinan
nu jadi margi ngabukti
ti barang gubrag gumeler*

*Ibu rama nu miasih
ngaping ngatik siang wengi
ngamongmong sareng ngagunggung*

*Ngajaring ku kaihlasan
nyanggakeun bakti gumati
mugi-mugi henteu kendat pangdungan*

Haturan

*Bapa miwah Ema nu salawasna mikanyaah
Pun lanceuk sareng pun adi, nu salawasna ngarojong
Teu hilap anjeun nu dipikaasih, nu salawasna ngancik dina ati*

PERNYATAAN

Dengan ini saya menyatakan bahwa skripsi dengan judul *Analisis Puisi Pupujian di Kampung Ciodeng Désa Andir Kacamatan Balééndah Kabupaten Bandung* ini beserta isinya adalah benar-benar karya saya sendiri, dan saya tidak melakukan penjiplakan atau pengutipan dengan cara-cara yang tidak sesuai dengan étika keilmuan yang berlaku dalam masyarakat keilmuan. Atas pernyataan ini, saya sanggup menanggung resiko/sanksi yang dijatuhkan kepada saya apabila kemudian ditemukan adanya pelanggaran terhadap etika keilmuan dalam karya saya ini, atau ada klaim dari pihak lain terhadap keaslian karya saya ini.

Bandung, Juli 2008

Yang membuat pernyataan,

M M Sirojul Munir

043809

PANGAJAP

Bismilaahirohmanirohim

Puji sinareng sukur disanggakeun ka Alloh SWT anu parantos maparin mangpirang-pirang kani'matan, dugi ka sim kuring salaku nu nyusun tiasa ngaréngsékeun ieu skripsi anu dijudulan *Analisis Puisi Pupujian di Kampung Ciodéng Désa Andir Kacamatan Balééndah Kabupatén Bandung*.

Ieu skripsi disusun pikeun sarat ujian sidang sarjana. Sanajan pedaranana ringkes sarta tebih tina sampurna, tapi insya Allah tiasa nambihan élmu pangaweruh, hususna ngeunaan puisi pupujian nu kaasup kana sastra buhun.

Dina ngaréngsékeun ieu skripsi teu saeutik halangan-harungan anu kasorang ku panyusun. Ku kituna, teu hilap nu nyusun ngahaturkeun nuhun ka pihak-pihak anu parantos ngarojong dugi ka ieu skripsi réngsé. Margi tanpa pangrojong jeung panyumanget ti sadayana, ieu skripsi moal ngajanggélék. Di dieu panyusun ngahaturkeun séwu nuhun ka:

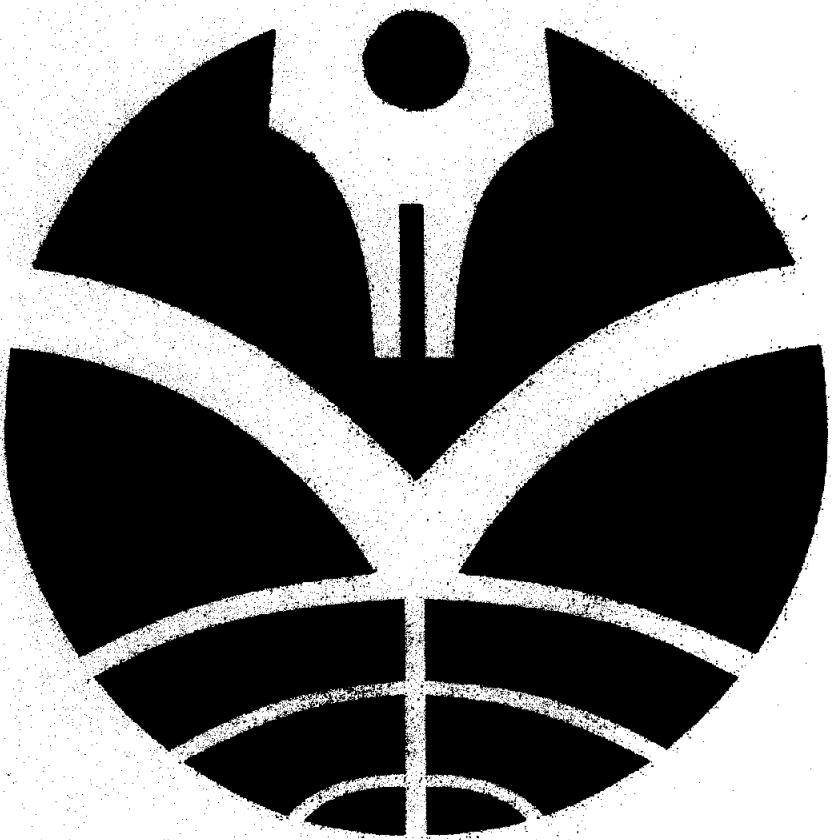
1. Bapa Drs. Dingding Haérudin, M.Pd., salaku Pupuhu Jurusan Pendidikan Bahasa Daerah sakaligus salaku pangaping kahiji,
2. Ibu Dr. Ruhaliah, M.Hum., salaku Sekretaris Jurusan Pendidikan Bahasa Daerah sakaligus salaku pangaping kadua,
3. Bapa miwah Ibu Dosén Jurusan Pendidikan Bahasa Daerah, anu parantos ngatik ngadidik sarta maparin élmu pangaweruh ka sim kuring,
4. Pa Wawan sareng Pa Apan, salaku staf Tata Usaha Jurusan Pendidikan Bahasa Daerah FPBS UPI Bandung,

5. Ema miwah Bapa nu teu kendat maparin du'a tur tihothat makayakeun léngkah awaking,
6. pun lanceuk sareng pun adi nu parantos nyumangetan dina nyusun skripsi,
7. Habibati nu salawasna aya dina amparan rasa,
8. ki sobat saentragan utamina ka: Ogi (keajaiban cinta), Abuy, Juna, Opik, Gugun, Yuda, Déis, Zénal, Dani, Dika, Bobi, Agoy, Utuy, Éja, Ucup, Agung, jeung Andika nu geus sakokoh sainum babarengan ngukir panineungan,
9. babaturan kosan hususna ka: Adé, Kusnét, Aja, Héndi, jeung Anwaw nu geus sakokoh sainum salila dua taun,
10. babaturan anu salabar: Yayu, Dian, Ina, Béti, Puji, Rahma, Lési, Inun, Dédi Ohang, jeung Mang Oléh,
11. babaturan KKN: Oji, Wanceu, Ruli, Cipong, Yéti, Adé, Fitri, jeung Sarah,
12. adi tingkat anu keur nyuprih élmu: Karsim CS, Ibéng CS, jeung Dadang CS, sing sumanget kuliahna,
13. ogé pihak nu teu tiasa di sebatan hiji-hijina.

Pamugi sagala perhatosan sareng bantosanana janten amal kasaéan, tur Alloh maparin ganjaran nu manglipet ajénna. Amin Ya Robbal'alamin.

Bandung, Agustus 2008

M M Sirojul Munir

**ANALISIS PUISI PUPUJIAN DI KAMPUNG CIODÉNG
DÉSA ANDIR KACAMATAN BALEÉNDAH KABUPATÉN BANDUNG *)**

M M SIROJUL MUNIR **)

ABSTRAK

Skripsi ini berjudul *Analisis Puisi Pupujian di Kampung Ciodéng Désa Andir Kacamatán Balééndah Kabupatén Bandung* bertujuan untuk mengumpulkan puisi pupujian yang ada di Kampung Ciodéng Désa Andir Kacamatán Balééndah Kabupatén Bandung.

Tujuan utama yang ingin dicapai dalam penelitian ini adalah mendeskripsikan dan menganalisis teks puisi pupujian yang mencakup unsur instrinsik dan rima (purwakanti).

Penelitian ini menggunakan metode deskriptif dengan teknik telaah pustaka, observasi, dan wawancara. Data yang berhasil dikumpulkan kemudian dideskripsikan dan dianalisis unsur instrinsik dan rimanya (purwakanti).

Dari populasi 60 pupujian, ditentukan 30 pupujian untuk sampel penelitian berdasarkan sampel quota menurut jenis dan jumlahnya. Jenis dan jumlah puisi pupujian tersebut ialah: 2 memuji keagungan Tuhan, 1 selawat kepada Rasulullah, 5 doa dan taubat kepada Allah, 1 meminta sapa'at, 15 nasehat, dan 36 ajaran agama.

Sampel dalam penelitian ini dihitung 50% dari jumlah puisi pupujian yang terkumpul, jadi berjumlah 30 puisi pupujian yang dianalisis diambil secara purposive.

Kesimpulan dari analisis pupujian ialah: (1) isi pupujian mencakup: 1) arti lugas, 2) rasa lemah lembut, ketakutan, sedih, berserah diri, dan netral, 3) nada lemah lembut, ajakan, dan berdo'a, 4) itikad berupa ajakan dan nasehat kepada umat Islam, (2) irama (purwakanti), (3) bentuk pupujian, dan (4) bahasa yang digunakan dalam pupujian.

Berdasarkan penelitian yang dilakukan, diharapkan adanya upaya pendokumentasian puisi pupujian oleh masyarakat atau lembaga pemerintahan, supaya nilai-nilai kebudayaan terus terjaga

---

*) Skripsi di bawah bimbingan Drs. Dingding Haérudin, M.Pd. dan Dr. Ruhaliah, M.Hum.

**) Mahasiswa Jurusan Pendidikan Bahasa Daerah FPBS UPI

DAPTAR EUSI

	kaca
PANGAJAP	i
ABSTRAK	iii
DAPTAR EUSI	iv
DAPTAR SINGGETAN	vi
DAPTAR TABÉL	vii
DAPTAR LAMPIRAN	viii

BAB I BUBUKA

1.1. Kasang Tukang Masalah	1
1.2. Watesan jeung Rumusan Masalah	5
1.2.1. Watesan Masalah	5
1.2.2. Rumusan Masalah	5
1.3. Tujuan Panalungtikan	6
1.4. Mangpaat Panalungtikan	6
1.5. Anggapan Dasar	7
1.6. Wangenan Operasional	7

BAB II DASAR-DASAR TÉORI PUPUJIAN

2.1. Wangenan Pupujian	9
2.2. Sajarah Pupujian	12
2.3. Pungsi Pupujian	14
2.4. Wangun Puisi Pupujian	15
2.5. Papasingan Pupujian	19
2.6. Basa dina Pupujian	21
2.7. Puisi Pupujian dina Kahirupan Masarakat Sunda	22

BAB III MÉTODOLOGI PANALUNGTIKAN

3.1. Métode jeung Téhnik Panalungtikan	23
3.1.1. Métode Panalungtikan	23
3.1.2. Téhnik Panalungtikan	23
3.2. Instrumén Panalungtikan	25
3.3. Populasi jeung Sampel	26
3.3.1. Populasi	26
3.3.2. Sampel	26
3.4. Léngkah-Léngkah Garapan	26
3.4.1. Tahap Tatahar	27
3.4.2. Tahap Ngumpulkeun Data	27
3.4.3 Tahap Ngolah Data	27
3.4.4. Tahap Nyusun Laporan	27

BAB IV ANALISIS PUISI PUPUJIAN DI KAMPUNG CIODÉNG DÉSA ANDIR KACAMATAN BALÉÉNDAH KABUPATÉN BANDUNG

4.1. Déskripsi Wewengkon Kampung Ciodéng	28
4.2. Papasingan Pupujian	29
4.3. Rumpaka Pupujian (Déskripsi Téks)	31
4.4. Eusi Puisi Pupujian	47
4.4.1. Harti Saujratna (<i>Sense</i>)	47
4.4.2. Rasa (<i>Feeling</i>)	48
4.4.3. Nada (<i>Tone</i>)	49
4.4.4. Itikad (Intention)	49
4.5. Purwakanti	50
4.5.1. Runtuyan pungkas	51
4.5.2. Maduswara	53
4.5.3. Cakraswara	54
4.5.4. Mindoan Kawit	54
4.5.5. Mindoan wekas	55
4.5.6. Larasmadya	64
4.5.7. Margaluyu	65
4.6. Analisis Klasifikasi	65
4.6.1. Wangun Puisi Pupujian	65
4.6.2. Klasifikasi Dumasar Eusi	66
4.6.3. Klasifikasi Dumasar Basa	66

BAB V KACINDEKAN JEUNG SARAN

5.1. Kacindekan	68
5.2. Saran	69

DAPTAR PUSTAKA	70
LAMPIRAN	71
RIWAYAT HIRUP	107

DAPTAR SINGGETAN

SWT = Subhanahu Wa Ta'ala

SAW = Sollalohu 'Alaihi Wasalam

UUD = Undang-Undang Dasar

GBHN = Garis-Garis Besar Haluan Negara

MPR = Majelis Permusyawaratan Perwakilan

SMP = Sekolah Menengah Pertama

SLTP = Sekolah Lanjutan Tingkat Pertama

LBSS = Lembaga Basa jeung Sastra Sunda

KBBI = *Kamus Besar Bahasa indonesia*

Jsté = Jeung saterusna

Jsb = Jeung sajabana

DAPTAR TABÉL

Tabél	kaca
4.1 Papasingan Puisi pupujian di Kampung Ciodéng Désa Andir Kacamatan Balééndah Kabupatén Bandung	31
4.2 Harti Saujratna tina Puisi Pupujian	47
4.3 Purwakanti Runtuyan pungkas	51
4.4 Purwakanti Maduswara	53
4.5 Purwakanti Cakraswara	54
4.6 Purwakanti Mindoan Kawit	54
4.7 Purwakanti Mindoan Wekas	55
4.8 Purwakanti Larasmadya	64
4.9 Purwakanti Margaluyu	65
4.10 Wangun Puisi pupujian	65
4.11 Klasifikasi Dumasar Basa	67

DAPTAR LAMPIRAN

1. Surat Keputusan Pengesahan Judul	71
2. Surat Ijin Panalungtikan	75
3. Data Narasumber	76
4. Téks Pupujian	77
5. Poto Hasil Panalungtikan	100
6. Peta Kacamatan	105
7. Peta Désa	106
8. Daptar Riwayat Hirup	107

DAPTAR PUSTAKA

- Arikunto, Suharsimi. 2002. (rev. V cet. ke-12). *Prosedur Penelitian Suatu Pendekatan Praktek*. Jakarta: Rineka Cipta.
- Departemen Pendidikan Nasional. 2005. Kamus Besar Bahasa Indonesia. Jakarta: Balai Pustaka.
- Iskandarwassid, 2003. *Kamus Istilah Sastra*. Bandung: Geger Sunten.
- Jurusian Pendidikan Bahasa Daerah. 2008 (rev. cit ka-IV). *Palanggeran Éjahan Basa Sunda*. Bandung: Sonagar Press.
- Lembaga Basa jeung Sastra Sunda. 1976. *Kamus Umum Basa Sunda*. Bandung: Taraté.
- Kartini, Tini, spk. 1986. Puisi Pupujian dalam Bahasa Sunda. Jakarta: Pusat Pembinaan dan Pengembangan bahasa Departemen Pendidikan dan Kebudayaan.
- Koswara, Dédi. 2005. “Racikan Sastra”. Bandung: Jurusan Pendidikan Bahasa Daerah FPBS UPI
- Ruhaliah. 2002. “Diktat Kuliah Sejarah Sastra”. Bandung: Jurusan Pendidikan Bahasa Daerah FPBS UPI
- Rusyana, Yus. 1981 . *Panyungsi Sastra*. Bandung: Gunung Larang.
- Salmun, M.A. 1963. *Kandaga Kasusastraan Sunda*. Bandung: Ganaco.
- Suyatna, Amir. 2000. Pengantar Metodologi Penelitian Pendidikan dan Pengajaran Bahasa. Jurusan Pendidikan Bahasa daerah FPBS UPI.
- Tamsyah, Budi Rahayu.1996. *Pengajaran Sastra Sunda*. Bandung : Pustaka Setia

